

Luetaan yhdessä -verkoston vuosikertomus 2013

Taustaa

Vuonna 2013 Suomessa oli 195 511 vakinaisesti maassa asuvaa ulkomaalaista. Maahanmuuttajat tulivat Suomeen opiskelemaan, työskentelemään, pakolaisina tai turvapaikanhakijoina, perheen yhdistämisen sekä avioliiton perusteella. Maahanmuuttajaryhmien kielelliset ongelmat ovat merkittävä este integroitumisessa Suomeen. Vaikka luku- ja kirjoitustaito on suomalaisille itsestäänselvyys, maahanmuuton myötä luku- ja kirjoitustaidottomuus koskettaa nykyään yhä enemmän myös suomalaista yhteiskuntaa: Suomeen tulee vuosittain noin 600 aikuista maahanmuuttajaa, joiden äidinkielen luku- ja kirjoitustaito on puutteellinen¹. Ongelma koskee erityisesti naisia.

Toiminnan kuvaus ja tavoitteet

Luetaan yhdessä on valtakunnallinen verkosto, joka tukee maahan muuttaneiden naisten kotoutumista. Suomalaisnaisten verkosto tarjoaa vapaaehtoistyönä suomen ja ruotsin kielen opetusta maahanmuuttajanaيسille. Ensisijainen kohderyhmä ovat eri syistä koulutuksen ja kotouttamistoimien ulkopuolelle jääneet lukutaidottomat tai suomen kieltä taitamattomat naiset. Opetus tähtää arjessa tarvittavan kielitaidon parantamiseen, naisten yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemuksen lisäämiseen sekä verkostoitumiseen paitsi suomalaisten myös muiden maahan muuttaneiden naisten kanssa. Verkosto laajentaa

¹ Nissilä, L. 2009: Maahanmuuttajien koulutus Suomessa. Teoksessa L. Nissilä & H-M Sarlin: Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Opetushallitus.

toimintaansa valtakunnallisten tarpeiden mukaisesti. Toiminta vastaa aktiivisesti maahan muuttaneiden naisten erilaisiin kielellisiin tarpeisiin.

Verkoston hallinnollinen vetovastuu on Suomen Akateemisten Naisten Liitolla. Toimintaa ohjaa SANL:n nimeämä ohjausryhmä, jossa on lisäksi Zonta International Piiri 20:n edustajat. Toimintaa rahoittaa vuosina 2011–2014 Suomen Kulttuurirahasto. Verkostolla on ollut opetustoimintaa vuodesta 2004 lähtien. Valtakunnalliseksi toiminnaksi verkosto laajeni vuonna 2007 Zonta International Piiri 20:n vetämän kampanjan myötä.

Luetaan yhdessä -ryhmien kielenopetus tapahtuu kerran viikossa, kahden tunnin ajan kokoontuvissa opetusryhmissä. Opetus on opiskelijoille ilmaista. Verkoston rahoituksella tuetaan opiskelijoiden oppikirjoja. Monien opiskelijoiden kielen opiskelun tekee mahdolliseksi se, että lapset voivat tulla mukaan oppitunneille. Muutamissa Luetaan yhdessä -ryhmissä on mukana myös miehiä.

Vuonna 2013 verkoston pitkäaikaiset opettajat Leena Tuominen-Riipi, Sirpa Tuisku ja Marja Liisa Toivanen kirjoittivat Ehdotuksia ryhmien opetussuunnitelmaksi, jota ryhmät halutessaan saivat noudattaa opetussuunnitelmanaan. Ehdotus pohjaa Opetushallituksen Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen sekä Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Ehdotuksen opetussisällöt on suunniteltu siten, että opiskelija oppii yksinkertaisia arjentaitoja, kuten mm.

- kertomaan itsestään ja perheestään
- asioimaan lääkärissä, kaupassa, postissa, pankissa ja erilaisissa toimistoissa,
- käyttämään kodinhoitoon liittyvää sanastoa,
- tuntemaan kellon, viikonpäivät, kuukaudet ja vuodenajat,
- tietämään perusasiat lasten ja aikuisten koulutuksesta,
- tuntemaan suomalaista elämänmuotoa.

Luetaan yhdessä -verkoston toimintaa on myös Auroras-verkosto: korkeakoulutettujen suomalaisten ja maahan muuttaneiden naisten monikulttuurinen yhteisö. Auroras-toiminnasta on kirjoitettu oma erillinen vuosikertomuksensa.

Verkoston opettajat

Luetaan yhdessä -verkoston opettajat ovat vapaaehtoisia naisia kaikilta työelämän eri aloilta. Viime vuosina mukaan on tullut myös muutamia miehiä. Opettajuus ei edellytä opettajakoulutusta tai kuulumista naisjärjestöön. Vuonna 2013 verkostossa toimi noin 400 vapaaehtoista opettajaa. Verkosto toteutti 2013 opettajakyselyn, jonka avulla hahmotettiin verkoston vapaaehtoisten taustoja. Kyselyn mukaan 50%:lla verkoston opettajista oli taustanaan opettajakoulutus, 30%:lla oli muuta aiempaa kokemusta opetustyöstä ja vain 20%:lla vapaaehtoisista ei ollut lainkaan työkokemusta opetustehtävistä. 90% verkoston opettajista on eläkeläisiä, ja vain 10 % työssäkäyviä tai työttömiä. Joissakin ryhmissä toimi väliaikaisena opettajina myös eri koulujen opiskelijoita, jotka saivat ryhmästä opintoihinsa kuuluvaa harjoittelukokemusta.

Taulukko 1: Vapaaehtoisten opettajien ikäjakauma

Vapaaehtoisten ikäjakauma	%
Alle 50-vuotiaita	2
50–64-vuotiaita	34
Yli 65-vuotiaita	64
Yhteensä	100

Luetaan yhdessä -verkoston vapaaehtoiset opettajat ovat erittäin sitoutuneita tehtäväänsä, monet vapaaehtoiset opettavat samassa ryhmässä vuodesta toiseen. Verkostossa toimii yhä naisia, jotka ovat aloittaneet vapaaehtoistehtävät verkoston syntyaikoina 2004–2007. Verkoston nopean kasvun vuoksi pääpaino oli määrällisesti kuitenkin muutamia vuosia opettaneissa vapaaehtoisissa.

Taulukko 2: Verkostossa opettajana toimiminen

Toiminut vapaaehtoisena	%
Vuoden tai alle	30
2-3 vuotta	40
4-5 vuotta	15
6-7 vuotta	10
yli seitsemän vuotta	5
Yhteensä	100

Verkoston opiskelijat

Luetaan yhdessä -verkoston opiskelijat olivat erittäin heterogeeninen ryhmä: opiskelijoiden taustat erosivat niin koulutukseltaan, iältään, suomenkielentaidon tasoltaan kuin kulttuuritaustaltaankin. Opiskelijoita oli verkostossa kaikista maanosista, eniten opiskelijoita on kuitenkin Afrikan maista, Aasiasta, Lähi-idästä sekä Itäisen Euroopan maista.

Taulukko 3. Opiskelijoiden tulomaa maanosittain

Maanosa	%
Itä-Eurooppa	17
muu Eurooppa	11
Pohjois-Amerikka ja Australia	2
Etelä-Amerikka	5
Lähi-itä ja kurdit	17
muu Aasia	18
Saharan pohjoispuol. Afrikka ja Arabia	14
Saharan eteläpuoleinen Afrikka	16
Yhteensä	100

Myös opiskelijoiden ikäjakauma oli suuri: 9 % opiskelijoista oli 15-25 -vuotiaita, 75 % 26-50 -vuotiaita ja 16 % yli 50-vuotiaita. Monet opiskelijoista olivat nuoria kotona lapsiaan hoitavia äitejä. Joukossa oli myös paljon seniorimaahanmuuttajia, joille Luetaan yhdessä -verkoston kaltainen ilmainen ja avoin toiminta on yksi harvoja tapoja opiskella suomen kieltä. Noin 20 % verkoston opiskelijoista kävi työssä tai opiskeli päätoimisesti.

Taulukko 4. Opiskelijoiden työllisyystilanne

Työllisyys	%
Käy työssä	10
Opiskelee	10
Kotona (esim. työtön tai äitiyslomalla)	65
Opiskelijasta ei ole tätä tietoa	15
Yhteensä	100

Suuri osa opiskelijoista tuli ryhmään lähinaapurustosta ja kauempaa vain jos paikkaan oli hyvät kulkuyhteydet. Verkoston opiskelijoista 12 % oli täysin luku- ja kirjoitustaidottomia ja 44 % oli ryhmään tullessaan suomenkielentaidottomia. Korkeakoulutettuja verkoston opiskelijoista oli 17 %.

Opettajien saama koulutus

Luetaan yhdessä -verkosto järjestää vapaaehtoisten opettajien perehdyttämiseksi sekä valtakunnallisia seminaareja että alueellisia pienryhmäseminaareja. Syksyllä 2013 verkosto järjesti valtakunnallisen opettajaseminaarin Hämeenlinnassa. Seminaariin osallistui 120 vapaaehtoista. Seminaarin teema oli Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen. Paikallisia tai alueellisia work shop -seminaareja järjestettiin useimmilla Luetaan yhdessä -paikkakunnilla joko itsenäisesti tai hankkeen koordinaattorin avustamana.

Viestintä ja verkoston näkyvyys

Verkoston sisäinen viestintä tapahtui pääasiassa sähköisesti nettisivuja, sähköpostia ja verkoston Facebook-sivuja hyödyntäen. Vuoden aikana verkoston käyttöön tuotettiin sähköpostilista, jolle verkostosta kiinnostuneet henkilöt voivat kirjautua oma-aloitteisesti. Listalla julkaistaan viisi kertaa vuodessa ilmestyvää uutiskirjettä, jolla verkosto tiedottaa vapaaehtoisille ja muille kiinnostuneille verkoston ajankohtaisista asioista.

Viestintäkanavien lisäksi perinteinen kontakti, eli koordinaattorin tarjoama tuki puhelimitse ja tarvittaessa paikanpäälle Luetaan yhdessä -kuntaan matkustaen koettiin tärkeäksi paikallistasolla.

Vuoden aikana Luetaan yhdessä -verkosto osallistui moniin tapahtumiin osanottajana ja järjestäjänä. Toimintaa esiteltiin mm. vapaaehtoistoiminnan Menu-messuilla, Mahdollisuuksien Tori -tapahtumissa sekä Engage your self -tapahtumissa. Lisäksi verkoston keskushenkilöitä oli puhumassa eri organisaatioiden järjestämissä tilaisuuksissa verkoston toiminnasta, mm. Osallisena Suomessa -hankkeen päätösseminaarissa ja arviointipäivillä.

Medianäkyvyyttä verkosto sai vuoden aikana kiitettävästi. Verkoston toimintaa esiteltiin mm. Iris ja Tammenlastuja-lehdissä sekä YLE:n selkouutisissa.

Yhteistyökumppanit

Luetaan yhdessä -verkoston toteutus eri paikkakunnilla on ratkaisevalla tavalla riippuvainen paikallisista yhteiskuntasuhteista ja yhteistyökumppaneista. Niiden avulla saadaan ryhmien toimitilat ja muuta toimintaa tukevaa apua maksutta.

Yhteistyökumppaneilta ryhmät saavat apua usein myös viestintään. Ryhmien yhteistyökumppaneina on usein kunta, esimerkiksi kirjaston tai erilaisten asukastalojen kautta, järjestö. Verkosto tarjoaa opiskelijoille jonkin verran myös kotiopetusta.

Verkosto kaikki opetustilat tarjottiin ryhmien käyttöön ilmaiseksi. Tilojen lisäksi yhteistyökumppanit tarjosivat usein ryhmälle materiaaliapua, kuten ilmaista tulostusta ja monistusta, ja mainostivat ryhmän olemassaoloa kontakteilleen. Osa

yhteistyökumppaneista tarjosi verkoston vapaaehtoisille myös koulutusta ja koordinoivaa tukea etenkin silloin, jos samassa tilassa toimi useampi Luetaan yhdessä -ryhmä.

Taulukko 5: Yhteistyökumppanien erittely toimialoittain

Toimija	Ryhmätiloja	%
Kunta	23	38
Kunta + Kolmas sektori	4	7
Kolmas sektori	16	26
Valtio (esim. vankila)	2	3
Opisto	7	11
Kotiopetus	3	5
Seurakunta	6	10
Yhteensä (yhdessä tilassa voi toimia useita ryhmiä)	61	100

Useimmiten toimitilat tarjosi kunta: 38% tiloista, tai kolmannen sektorin toimija: 26 % tiloista. Myös seurakunnat ja opistot tarjosivat verkostolle useita ryhmätiloja.

Taloudellinen yhteenveto

Luetaan yhdessä verkoston toimintaa rahoitti vuonna 2013 Suomen kulttuurirahasto. Tuella katettiin opiskelijoiden oppikirjat ja muu opetusaineisto, paikalliset ja valtakunnalliset opettajien koulutustilaisuudet sekä koordinaattorin palkkakustannukset. Kaikki muu opetus- ja hallinnollinen työ tehtiin vapaaehtoistoimintana palkatta. Vuoden 2013 tuotot olivat 104 382 euroa. Kirja- ja muihin oppimateriaaleihin vuoden aikana kului 20 736 euroa. Koulutuskulut olivat yhteensä 6428 euroa. Matkakulut (sisältäen vapaaehtoisten matkakulut koulutuksiin) olivat 4555 euroa. Talousarviossa pysyttiin hyvin, sillä arvioitua enemmän rahaa kului lähinnä kirjakuluihin, mikä johtui verkoston nopeasta laajentumisesta. Palkka ja palkkojen sivukulut olivat 43 584 euroa. Muut hallinnolliset kulut, sisältäen toimistovuokran, olivat 6 895 euroa. Vuoden 2013 menot olivat kokonaisuudessaan n. 88 583 euroa.

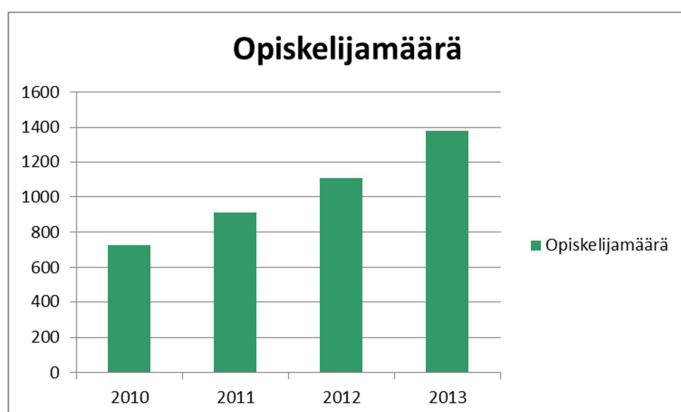

Toiminnan laajuus vuonna 2013

Luetaan yhdessä -verkosto toimi vuoden 2012 lopussa 22 paikkakunnalla: Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Hämeenlinna, Jyväskylä, Järvenpää, Kajaani, Kerava, Kotka, Kuopio, Lahti, Mikkeli, Oulu, Pietarsaari, Pori, Riihimäki, Salo, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa. Vuoden 2013 aikana Luetaan yhdessä -toiminta lakkasi Järvenpäässä ja Keravalla. Mikkelin ryhmä jäi tauolle syyslukukaudeksi 2013. Toiminta laajeni neljään uuteen kuntaan: Hämeenkyröön, Porvooseen, Raaseporiin sekä Ylöjärvelle. Näin ollen verkostolla oli vuoden 2013 lopussa toimintaa 23 paikkakunnalla.

Vuoden 2013 lopussa verkostolla oli 74 opetusryhmää. Uusia ryhmiä syntyi kaikkiaan 13. Helsinkiin kolme, Hämeenkyröön kaksi, Kajaaniin yksi, Raaseporiin yksi, kolme Turkuun, kaksi Vantaalle ja yksi Ylöjärvelle. Vuoden lopulla isoimmat Luetaan yhdessä -kunnat olivat Helsinki (11), Turku (6), Vaasa (6) ja Vantaa (10). Lopettavia tai muihin ryhmiin yhdistyviä ryhmiä oli 9.

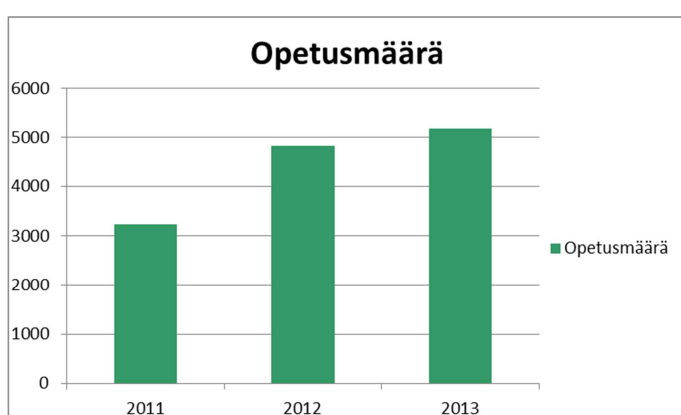
Vuoden 2013 lopulla verkostossa toimi 414 vapaaehtoista opettajaa. Vuoden 2012 lopussa verkoston kirjoilla oli 1107 maahan muuttanutta naisopiskelijaa ja vuoden 2013 lopussa 1384. Opiskelijamäärä lisääntyi 277 opiskelijalla kasvaen 20 % vuoden kuluessa. Kuva 1: Opiskelijamäärän kehitys vuosina 2010-2013

Opetuksen määrä ja kansantaloudellinen vaikutus

Kevätkaudella 2013 ryhmät kokoontuivat yhteensä 1083 kertaa ympäri Suomen. Kun yksi opetuskerta kesti keskimäärin 110 minuuttia (joillakin ryhmillä kesto oli 2 x 45minuttia, joillakin jopa 2,5 tuntia kerrallaan), niin verkostossa annettiin suomenkielen opetusta keväällä yhteensä 2647 opetustuntia (a 45 min.). Syyslukukaudella 2013 tuntimäärä oli 2542 opetustuntia. Yhteensä Luetaan yhdessä -verkostossa tarjottiin opetusta maahanmuuttajille 5189 opetustuntia.

Kuva 2: Opetuksen määrän kehitys (a 45 min.)

Tässä laskelmassa on kuitenkin huomioitu ryhmien tarjoama opetusmäärä. Vuonna 2013 yhdellä Luetaan yhdessä -opetuskerralla oli läsnä keskimäärin 4,2 opettajaa. Näin ollen opetusta annettiin maahanmuuttajalaisille 21 793 vapaaehtoistuntia (a 45 min.), täysiä tunteja 16 345. Myös Luetaan yhdessä -verkoston hallintoon käytetään vuosittain suuri määrä vapaaehtoistunteja.

Juhani Laasasen Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset -tutkimuksen mukaan voidaan laskea ns. RegFin-mallia hyödyntäen vapaaehtoistyön taloudellinen vaikuttavuus. Laasasen tutkimuksen mukaan julkisen sektorin terveydenhoidon ja sosiaalipalveluiden palkansaajakorvausten perusteella laskettu työntekijän tuntihinta oli vuonna 2011 23,15 euroa. Luetaan yhdessä -verkoston erityispiirteet huomioiden palkkakustannuksia voidaan kuitenkin verrata sivutoimisen tuntiopettajan palkkioon. Tällöin työntekijän tuntihinta on hieman korkeampi vuonna 2013: 30,50 euroa². Mikäli vastaava opetus olisi toteutettu

² Sivutoimisen tuntiopettajan tuntipalkkio alemmillaan 25,09€ tunti, Kunnallisen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimuksen 2013 mukaan. Sivukuluineen tuntipalkka on 30,50 € tunti.

palkkatyönä, olisivat jo pelkät minimipalkkakustannukset olleet hieman alle 500 000 euroa. Näin ollen verkoston työn tuotos oli 455 000 euroa vuonna 2013.

Taulukko 6. Vapaaehtoistyön taloudellinen vaikutus

Luetaan yhdessä	Vapaaehtoistuntuja vuonna 2013	Palkkakustannukset 2013	Palkkakust./ vuosi, €
Vapaaehtoistyö	16 345	43 584	43 584
Opetushenkilöstö	Tuntipalkka sivukuluineen	Palkkakustannukset	
Palkkatyö	30,50€	499 000	
Työn tuotos	455 000		

Luetaan yhdessä -verkoston toteutuneet kulut olivat vuonna 2013 kokonaisuudessaan 88 582 euroa. Verkoston opetuksessa oli 1384 opiskelijaa, jolloin vuosittaiset kustannukset yhtä opiskelijaa kohden olivat 64 euroa. Tähän kustannukseen sisältyy myös opiskelijoiden ilmaiseksi saamat opetusmateriaalit ja -kirjat.

Toiminnan tuloksia

Koska verkoston toiminnassa on kyse vapaaehtoistoiminnasta, ovat oppimistavoitteet verkostossamme väljät. Muodollisia oppimistuloksia ei määritellä, eikä opiskelijoille järjestetä kokeita. Opettajat arvioivat itse opiskelijoidensa edistymistä sekä omilla kriteereillään että käyttäen verkoston kotisivuilla saatavissa olevia arviointilomakkeita. Osa opiskelijoista käy myös muilla kursseilla tai kielitunneilla, mistä syystä eri tahojen osuutta kielitaidon kehittymiseen on vaikea arvioida. Verkoston päämäärä on, että opiskelija saa verkoston tukemana opiskelu- tai työpaikan tai pääsee jollekin viranomaisen järjestämälle suomen kielen kurssille, johon opiskelijan aikaisemmin ei olisi ollut mahdollista osallistua tai toiminta edistää muulla tavoin henkilön kotoutumista. Lukuvuoden 2013 aikana 358 opiskelijaamme ympäri Suomen siirtyi eteenpäin ryhmistämme muihin opintoihin tai työhön.

Opettajat arvioivat myös opiskelijoiden osallisuuden lisääntymistä. Lukukausittain opettajat raportoivat, onko joku opiskelijoista osoittanut kuluvan lukukauden aikana lisääntyntä osallisuutta tai verkostoitumista uusiin ihmisiin (suomalaisiin tai maahan muuttaneisiin). Raporttien pohjalta voidaan todeta, että opettajien mukaan verkostomme opiskelijoista 772 henkilöä oli edistynyt kotoutumisessaan yllä mainitusti vuoden 2013 aikana.

Opetusryhmiä pyydettiin arvioimaan ryhmänsä opiskelijoiden oppimistuloksia alla olevalla asteikolla kevätlukukauden 2013 päätyttyä. Osa ryhmistä katsoi arvioinnin liian hankalaksi tai esitti kuvailevia tietoja antamatta tarkkoja lukumääriä. Kaikkiaan 62 ryhmän arviointi on tehty esitetyllä tavalla. Opettajien arvion mukaan 90% opiskelijoistamme edistyi opinnoissaan huomattavasti tai jonkun verran lukuvuoden aikana.

Taulukko 6. Opiskelijoiden edistyminen vuoden 2013 aikana

Kuinka moni opiskelija on	kpl	%
edistynyt huomattavasti	344	29
edistynyt jonkin verran	731	61
ei ole edistynyt juuri lainkaan	114	10
Yhteensä:	1189	100 %

Luetaan yhdessä -toiminnan hyödyt vapaaehtoisten näkökulmasta

Luetaan yhdessä opettajat vastasivat raporteissaan kysymykseen siitä, mikä heidän mielestään vapaaehtoisena toimimisessa on tärkeintä. Opettajat kokivat erityisen palkitsevaksi konkreettiset tulokset opiskelijoiden kotoutumisessa. Heistä oli palkitsevaa osoittaa ystävyyttä opiskelijoille ja esitellä heille suomalaista elämänmuotoa. Myös opiskelijoiden itsevarmuuden kehittyminen koettiin tärkeäksi. ”Ryhmässä kaikki ovat oppijoita ja meillä kaikilla on hauskaa”, totesi eräs opettaja. Kaksisuuntaisuus nähtiin myös laajemmin: ”Olen pienellä panoksellani toisaalta auttamassa tätä yhteiskuntaa

sopeutumaan muutokseen ja toisaalta yritän helpottaa maahanmuuttajayksilöitä hyvään elämään täällä.”

